

Téma: Etika

Předmět: Společenské vědy

Zaslal(a): Klara

Etické kategorie a systémy

Etika čili „**praktická filosofie**“. Toto vymezení pochází již od **Aristotela**, kterého stejně jako pro mnohé jiné obory můžeme i pro etiku považovat za **ustanovitele této filosofické discipliny**.

- Základní etickou otázkou jest, čím jsou **odůvodněny a ospravedlněny způsoby lidského chování a jednání**, které určují lidskou životní praxi v oblasti individuální i společenské.
 - **argument** = odůvodnění nebo ospravedlnění určitého jednání
 - **zákon** = trvalý a pokud možno neměnný příkaz k tomu nebo onomu jednání
 - **pochybnost** = stav, kdy se rodí odůvodnění a ospravedlnění konkrétních lidských činů
 - **libovůle** = stav nevázanosti na jakékoliv odůvodnění nebo ospravedlnění
-
- **cíle etiky**
 - porozumět motivacím a postojům
 - prověřit možnost obecné platnosti užitých zdůvodnění
 - pokusit se zformulovat obecný etický princip, event. kodex
 - hodnotit a kategorizovat
 - relativizovat hodnocení s ohledem na situovanost jednání
-
- **rozdělení etických systémů:**
 - **etika teleologická**
 - telos znamená řecky účel, cíl
 - jednání je odůvodněno, posouzeno, ohodnoceno z hlediska následků toho, k čemu směřuje, proč je vedeno

- **Pročje ZA** Jednání je dobré, dosáhne-li dobrého účelu.
- „Odpusť, aby ti bylo odpuštěno.“
- **etika deontologická**
 - deón znamená řecky povinnost
 - Jednání je odůvodněno, posouzeno, ohodnoceno z hlediska adekvátnosti k pohnutce, příčině, úkolu , který jej vyvolal.
 - **Pročje PŘED** Jednání je dobré, jestliže bylo vzbuzeno dobrou pohnutkou, dobrou vůlí.
 - „Nejez hovězí, protože to není zdravé.“
- Etika je souborem argumentů obhajujících naplň etických kategorií – **dobra a zla**

Eudaimonismus

SOKRATES

- první, kdo zavedl etické hledisko zcela záměrně do filozofie
- Postavil do centra filozofie člověka a s ním problém mravní
- Je představitelem tzv. **etického intelektualismu**. To znamená přesvědčení, že dobré jednání závisí na poznání dobra. Poznám-li, co je dobro, nemůžu nikdy jednat v rozporu s ním.
- Cílem lidského života je Sokratovi i ostatním Helénům **eudaimonion**, což česky znamená **blaženost**

- Blaženost spočívá podle Sokrata, Platona i Aristotela v dosažení**areté**, což česky znamená **ctnost**
- podle etického intelektualismu **ctnost spočívá ve věděni o dobru** - vzorem ctnostného člověka je intelektuál
- Podle Aristotela spočívá blaženost v **myšlení**, protože myšlení, rozum a rozjímavý život jsou nejvlastnější člověku ze všech činností. A ctností je to, když někdo vykonává činnost sobě vlastní a vykonává ji dobře. V myšlení je i cosi božského, nesmrtelného.
- Hlavním**Aristotelovým** etickým dílem je **Etika Nikomachova** (jeho syn)
- **HÉDONISMUS**
 - Hédoné = slast. Blaženost, která je cílem života, spočívá v jakékoli slasti
 - **Aristipos z Kyrény** přináší do filozofie námět, že cíl jednání a života je

v příjemných dojmech

- **Etický kynismus (cynismus)** je další alternativou. Podle této etiky je člověk blažený, když o nic neusiluje a nic nevlastní. (jistá bezstarostná pohrdavost)

- **EPIKUREISMUS**

- zvláštní druh etického eudaimonismu
- nazvaný po svém osnovateli **Epikurovi (asi 341-270 př. n. l.)**
- základ blaženosti vidí ve vyhledávání slastí a vyhýbání se strastem
- **Heslem je: žít a užít!**
- To ale neznamená, že se hlásí k smyslnému požitkářství, kdykoli, jakkoli a kdekoli. Rozlišuje totiž slast v pohybu a v klidu. A jen ta, která přivozuje klid duše, smí a má být dosahována. Duše anticipuje slasti budoucí. Tělesná slast může být naopak příčinou strasti.

Stoicismus

Ačkoli je stoicismus původně řecká filosofická škola, v Římě zdomácní prostřednictvím řady řeckých vychovatelů mladých Římanů, kteří sami se pak stanou znamenitými hlasateli stoických životních zásad.

- název pro veškeré etické systémy, které za cíl životní praxe považují **duševní vyrovnanost**, pohodu a klid.
- Svůj vzor nalézají v antickém stoicismu, který vznikl sice v helénském (řeckém prostředí), ale svého vrcholu dosáhl u Římanů, v kultuře latinské, odkud se pak jako etický systém přenesl do celé evropské kultury, v níž dodnes mocně působí.
- *Dělej, co máš, co je třeba a co právě děláš, a neboj se o výsledek. Nějak to vždycky dopadne. Ty můžeš ovlivnit jen to, jak moc si věc budeš brát, jak si ji připustíš k srdci. Duševní klid ti nic nemůže sebrat, nedopustíš-li to.*
- **řecký (Zenónův) stoicismus** je pesimistický, protože naděje je škodlivá tím, že může být zklamána
- **římský stoicismus (Seneca, Marcus Aurelius)** je optimistický, protože na nutnost, jakožto přírodní zákon, je spolehnutí. Všude panuje řád.

MARCUS AURELIUS

- slavný a po dlouhou dobu velmi populární text, jehož autorem je Marcus Aurelius, nese název **Hovory k sobě** (řecky)
- římský císař, žil ve druhém století n. l., nebyl křesťan

Empiristická etika, utilitarismus, liberalismus

- snaha založit etiku na životní zkušenosti, na praktickém efektu, na citech, které nosíme v sobě a díky nimž úspěšně s druhými žijeme
- Já přece nepotřebuju vědět, říká etický empirik, co je dobro vůbec, abych žil vyrovnaně, užitečně, spokojeně a radostně.
- Mnozí lidé právě tak zdůvodňují svoje jednání, že cítí, co je správné, a proto to i ctí. Někteří považují morální city za vrozené (jako Bohem vložené do srdce každého člověka), jiní za přirozené ve smyslu přírodního instinktu či pudu (např. pud sebezáchovy), jiní za naučené a získané obcováním s druhými, a tak prakticky ověřené.
- Tuto tradici oživil, tento způsob etiky zkoumal a jím se zabývali především britští empiričtí filozofové **John Locke**, **David Hume**, **Adam Smith**, **Jeremy Bentham**, kteří založili tradici anglosaské morální filozofie, která **nevychází** z principu **obecného dobra** jako něčeho o sobě samostatně jsoucího a nezávislého na konkrétní lidské bytosti.
- **morální cit**
 - blahovůle; soucit; smysl pro spravedlnost; sympatie
- **utilitarismus**
 - *latinského* utilis - vhodný, užitečný
 - etické stanovisko snažící se odvodit lidské jednání a veškeré etické kategorie a mravní hodnoty z prosté užitečnosti čehokoli pro člověka
 - Utilitární morálka podle zakladatele utilitarismu J. Benthama usiluje nalézt takové mechanismy, které povedou k zajištění maximálního blaha pro maximum jednotlivců.
 - Tím, že zdůrazňuje následky jednání, nepovažuje žádné jednání za správné či nesprávné samo o sobě.
 - Tím, že neredukuje užitečnost na uspokojení fyzických potřeb, odlišuje se od hédonismu.
 - Za předchůdce utilitarismu lze považovat Epikúra, T. Hobbese aj; K dalším představitelům patří např. J. S. Mill.

Kategorický imperativ

- formulace všeobecně závazného mravního zákona, daného a priori; klíčový pojem tzv. praktické filozofie (etiky) I. Kanta
- Je základem autonomní etiky, podle níž mravní autorita není dána z vnějšku, ale vychází z člověka.
- Na rozdíl od imperativu hypotetického, podle kterého se určité jednání stává prostředkem k nějakému jinému účelu (je tedy pragmatické, podmíněné), imperativ kategorický přikazuje jednání nepodmíněné (nezávislé na vnějších podmínkách) a objektivně nutné.
- Nejznámější jsou tři znění imperativu kategorického, vyjadřující požadavek
 - aby individuum jednalo podle zásad, které požaduje od jiných
 - aby jednalo podle takových zásad, které by se mohly stát přírodním (obecným) zákonem
 - aby jednalo tak, aby lidství sebe samého i druhého bylo pro jednajícího vždy účelem, nikoli prostředkem.
- Nesnese žádnou relativizaci. Je to takový zákon, který musí být uposlechnut kvůli sobě samému.
- klasický obhájovatel kategorického imperativu je Immanuel Kant
- podle Kanta je zdrojem kategorického imperativu **rozum**

• hypotetický imperativ

- protiklad ke kategorickému
- má platnost jen za určitých podmínek
- Například: Chcete-li v místnosti rozsvítit, zmáčkněte vypínač. Zrovna tak by totiž bylo možné zapálit svíčku, posvítit si baterkou nebo roztáhnout tmavý závěs.
- Jednej tak, aby maxima tvého jednání mohla být z tvé vůle ustavena všeobecným zákonem.
 - mluv pravdu; nezabíjej; cti majetek